

Jolanta Sujecka

Institute of Slavic Studies
Polish Academy of Sciences
Warsaw

Profile of Rafael Kamhi

Rafael Moše Kamhi (1870–1970) was born in Bitola (then Monastir) in the territory of former Ottoman Macedonia. His family was of Spanish origin; one branch of which settled in Salonika.¹ Kamhi was educated at the Jowish Gymnasium Alians Izraelit. and was multilingual like all the

Rafael Kamhi

photographed probably in 1903 in Monastir (today Bitola). From the collection of the Museum of Holocaust in Skopje

intellectuals of the Ottoman Empire: while he spoke Ladino, his mother's native tongue, he also knew Turkish, Greek, French and Bulgarian. The archives that he left contain documents in Bulgarian and Ladino.

Rafael Kamhi, as well as his brother Menteš Kamhi, was involved and committed to the Macedonian autonomist revolutionary movement which developed at the turn of the 19th century. Rafael was one of the founders of the Internal Macedonian Revolutionary Organization (IMRO-VMRO) in Salonika in 1896. He knew G`orče Petrov (1864/65-1921) who was a teacher at the Bulgarian gymnasium in Bitola, where Kamhi was educated.

Rafael Kamhi was in charge of foreign contacts in the organisation; he was a courier between the Central Committee in Salonika and the District Committee in Bitola as well as the organisation's foreign representation in Sophia. On May 21, 1903, together with his brother Menteš, he was interned by Ottoman

¹ See, П. Крајанов, *Рафаел Моше Камхи. Илинденски деец од еврејско потекло*, Скопје 2003.

authorities who already knew about the uprising planned by the organisation. As published in Bulgarian, the memoirs of Kamhi (*Аз войодата Скендер бей*, 2000) describe, the internment did not prevent him from taking part in the uprising. Under the pseudonym of Skender Bey he participated in battles in the regions of Bitola and Resen.

After the fall of the uprising, Kamhi's devotion to the organisation's activity continued until 1919. Then, he finally lost hope for the autonomy of Macedonia within the Ottoman Empire or under the protectorate of the League of Nations. From 1919 and until the beginning of World War II, Kamhi lived in Salonika (a Greek city at that time).

He was saved from the transport to the concentration camp in Treblinka in 1943 thanks to Macedonian emigrant organisations in Bulgaria who asked Tsar Boris III to consent to release Kamhi as "a worthy Bulgarian." The whole Kamhi's family was killed in Treblinka.

Rafael lived alone in Sofia until 1950, when he moved to Israel. He died in Tel Aviv in 1970.

The document *Borders of Macedonia*, published here for the first time, is presented in two language versions: the original (written in Ladino, used by Kamhi at home and in international contacts as well) and the Polish translation by Dr. Aleksandra Twardowska. Recorded in Ladino, the text of a conversation between Theodor Herzl (1860-1904) and G'orče Petrov, one of the leaders of Macedonian autonomist movement of the revolutionary organization, was kept in the Archives of the Institute of History of the Macedonian Republic in Skopje, just like the rest of Rafael Kamhi's archives that this author is familiar with. The text was written between 1891 and 1897 and, as already mentioned, has never been published before. This author found only a Macedonian résumé of the conversation kept in the Foundation of the Holocaust in Skopje. Presumably, the document can be dated between 1891 – year of anti-Semitic pogroms in Russia – and the first Zionist congress in Basel in 1897. Theodor Herzl's famous brochure *Der Judenstaat* was issued in 1896. The year 1896 was significant also because it was the year when G'orče Petrov, the other participant of the conversation about Macedonia's borders, produced his monograph *Матеряли по изучаването на Македония* in Sofia. At that time, Petrov was teaching at a gymnasium in Salonika under the jurisdiction of the Bulgarian Exarchate. The transcript of the conversation between Herzl and Petrov allows looking at both, the Macedonian and the Jewish question, from a different perspective, removed from particular prejudices. The connection between these questions is reflected in the very fact of this remarkable meeting which provides a meaningful context for both. It is also connected with a project seriously considered after 1881, of moving the Jews from Russia, notorious

for pogroms, to Ottoman Macedonia. Even after the death of Herzl, the question of Jewish settlement in Istanbul and Salonika was still discussed at the Zionist congress in 1909.

It seems that the document does not contain any previously unknown sensations. Nevertheless, the text can be interesting for historians studying complicated Balkanic relations or regions with a significant occurrence of hybrid features. Kamhi's biography, ambiguous from the point of view of identity, can be interesting as well. Above all, he was a Sephardic Jew, but also a Macedonian and a citizen of the Balkans, attached like everybody else to his local homelands of Bitola and Salonika. His Macedonian patriotism was comparable to Krste Misirkov's project discussed in *За македонциките работи* dating from 1903, expressed in the mythologem of Macedonia in its entirety and of Macedonia as Switzerland of the Balkans, free of any nationalist, religious or linguistic domination. The fact that he first cooperated with the pro-Bulgarian branch of the Macedonian organization, as well as that later, he distanced himself from it, sprung from his hope for the realisation of the most important aim of every Macedonian, the dream of autonomy for the whole historical region, not just for its parts. In this sense, Kamhi's identity was hybrid: it belonged to Macedonia and, at the same time, to the Balkans, not seen as a European periphery, but as a border region impossible to trace on the mental maps of national ideologists.²

² I use the information about biography of Rafael Moše Kamhi from the Archives of the Institute of History of the Macedonian Republic in Skopje and from the book of Petar Karajanov, *Рафаел Моше Камхи. Илинденски деец од еврејско потекло*, Скопје 2003. I would like to thank Mr. Petar Karajanov, the author of the book on Kamhi and to Professor Todor Ćepreganov, the Director of the Institute of History in Skopje and to his collaborator Teon Džingo, and to Mrs Rosa Kamhi-Ruso for their great assistance in my research of this new topic.

Las fronteras de Macedonia

la konversasion de Geortche Petrov (1864/5–1921) kon Teodor Herzl (1860–1904) eskrita in ladino¹

Despues del gute Hertsel demando a Geortche mi puedes dezir koalas son las foerzas ke despones para la liberasion de Macedonia si respundio Geortche la Macedonia konta cerca de dos millones i medio de poevlo

1,230 000 Makedonianos Bulgarfiles

845 000 Makedonianos Mohamedanos

140 000 Makedonianos grekofiles

125 000 Makedonianos Israelianos

90 000 Makedonianos Kutzo Vlahos

70 000 Makedonianos Serbofiles

Nuestra kapitala es Salonique con sus grandes provensas Seres, Drama, Kavala kon sus fronteras la mar Igien alasonia Olimbos altura i Katerin con la Trakia frontera [okchi lar Zambhi giomurtchina]² frontera bulgara fin la altura Pirin i bregalnitsa frontera albaneza Bilichta [Jo] lag de Prespa lag ohrid profeta Naum kon los Rios Drin Radica monte Dechad kon la Serbia Rabetin kol i Vrania.

Mostras grandes sivdades Monastir Skople Kumanova Strumitsa, Chtip i atras 85 sivdades ke contan de 10/20 mil abitantes, vos sueto respundio Hertzl ke boen presto vuestra libertad seria serkana i voestro dezeio complido tenech razon de aprovetcharvos kon violensa ilegala Koanto por mi la kistion troca mozotros Istraelianos contamoz cerca 12 millones de poevlo ma somos esparziados en el mundo Intero onde era menester in Palestina de ser konsentrados unos koantos millones non kontamos ke 80 mil almas i ansin devemos de iear pleito legal non asemeja a vozotros vos sueto buena reuchida de matchucar la kavesa del culevro d 7 kavesas ansin i mozotros ternemos su efeto. Dime geortche in otrus atentatos ke kontach azer sofriran intereses de las grandes potensias djuntamente respundio geortche para ke tomen in konsiderasion.

Despues del gute rogo Hersel a Geortche de dezirle la pozision i grandura de la Macedoina Respundio geortche la Macedoin intera es 66. 725 километрос coadrados sus fronteras son la mar Egieni alturas monte Olimbos frontiera con la Traca el Rio mesta frontiera Bulgara los Rodopus fin dospat frontiera

¹ Tytuł ladino nie jest tytułem oryginalnym, lecz został przetłumaczony z języka polskiego i dodany przez Aleksandrę Twardowską. W całym tekście w wersji ladino zachowano oryginalną pisownię dokumentu. Wszelkie wyjaśnienia sygnujemy inicjałami imienia i nazwiska: Jolanta Sujecka (J.S.) i Aleksandra Twardowska (A.T.).

² Nawiasy kwadratowe oznaczają fragmenty tekstu oryginalnego, których odczytanie jest utrudnione, fragmenty nieprzetłumaczone lub fragmenty, których przekład nie jest całkowicie pewny (A.T.).

Granice Macedonii

rozmowa G'orče Petrova (1864/5 – 1921) z Teodorem Herzlem
(1860–1904) zapisana w ladino¹

Następnie dobry Herzl poprosił G'orče: „Czy możesz mi powiedzieć, jakimi siłami dysponujesz, aby wyzwolić Macedonię?” – „Tak”, odpowiedział G'orče, „Macedonia liczy około 2,5 mln ludności:

1,230 000 Macedończyków bułgarofilów,
845 000 Macedończyków muzułmanów,
140 000 Macedończyków grekofilów,
25 000 Macedończyków Izraelitów,
90 000 Macedończyków Kucowołochów,
70 000 Macedończyków serbofilów².

Naszą stolicą są Saloniki, ich wielkie prowincje – Serres, Drama i Kavala, ze swoimi granicami – morzem Egejskim, Elasonem, górą Olimp i Katerini. Granica z Tracją – [Okchi lar Zambhi geomurtchina]. Granica bułgarska – koniec gór Pirin i rzeka Bregalnica. Granica albańska – [Biljača], [Jol], jezioro Prespa, jezioro Ochrydzkie, św Naum, rzeki Drin i Radika, góra Dešat. Granica z Serbią – Rabetin Kol i [Vranje]”.

„Nasze duże miasta to Bitola, Skopje, Kumanovo, Strumica, Sztip i ponad 85 miast, które liczą 10–20 tysięcy mieszkańców”. „Życzę wam”, odpowiedział Herzl, „żeby wasza wolność nadeszła wkrótce i wasze marzenia się spełniły. Masz rację, działając nielegalnie. W moim przypadku jest inaczej – my Izraelici liczymy około 12 milionów, ale jesteśmy porzrzućani po całym świecie. W Palestynie powinny być skoncentrowane miliony, a liczymy nie więcej niż 80 tysięcy dusz i dlatego, w odróżnieniu od was, powinniśmy prowadzić legalne dyskusje. Wam życzę sukcesu w zdławieniu głowy węża o 7 głowach. W ten sposób i my będziemy mieć z tego korzyści. Powiedz mi, G'orče, czy w innych zamachach, które planujesz przeprowadzić, ucierpią interesy wielkich sił?” „Tak, właśnie”, odpowiedział G'orče, „niech się z tym liczą”.

Potem Herzl poprosił G'orče, żeby mu opisał położenie i wielkość Macedonii. G'orče odpowiedział: „Cała Macedonia to 66 725 km kwadratowych. Jej granice to morze Egejskie i góra Olimp. Granica z Tracją to rzeka Mesta. Granica bułgarska – Rodopy

¹ Tytuł dokumentu *Granice Macedonii* pochodzi z Archiwum Instytutu Historii w Skopje (J.S.).

² Wydaje się, że etnograficzny obraz Macedonii z czasów osmańskich wiele zawdzięcza monografii G'orče Petrova, *Матеряли по изучаването на Македонија*. Jest to bezcenna informacja nie tyle o krainie geograficznej, co raczej o sposobie widzenia tej krainy przez ówczesne elity ją reprezentujące. Mieszkańcy Macedonii, czyli „Macedończycy” określani są podwójnie: ze względu na konfesję – muzułmanie – i ze względu na podleganie różnym propagandom nowo powstałych państw narodowych na Bałkanach, stąd określenia „Macedończycy bułgarofile, Macedończycy serbofile, czy Macedończycy grekomani”, brak natomiast określeń chętnie używanych zarówno przez bułgarskich etnografów, jak i bułgarski dyskurs edukacyjny: Macedońscy Bułgarzy czy po prostu Bułgarzy z Macedonii. Zaproponowany przez G'orče Petrova etniczny obraz ówczesnej Macedonii dokumentuje stan nieokreśloności tożsamościowej, czy może raczej przejścia między czasami jasnych konfesyjnych kwalifikacji stosowanych przez osmańskie spisy ludności, a stanem na polu świadomego „wyboru”, który był pochodną edukacji, czyli działalności poszczególnych propagand narodowych prowadzonych przez odrodzone, młode państwa bałkańskie (J.S.).

grega alasonia i la tesalia [compres/compris/compus] Caterino fronteras albanezas Pind Karaorman Jablanitza [con pris/pres/pus] char Balcan las alturas de monte negro Duganitsa osogovo i Rila Balcan i los 2 grandes lagues ohrida i prespa con Serbia tenemos frontiera Rabetin col ziberitcha vrania tenemos 52 sivdades con la capitala Macedoina Salonique que conta serca 150 mil abitantes con la majorita in todos djidios Izrailitianos con frontiera Halkidiki i detras la muntania tchaiazi in La Macedoni Egeska i la Makedonia Vardarsca tenemos 1832 kazales grandes i tchicos de 140/1000.

tatal sivdades i cazales con abitantes 2 347 000 dos millones 347 000 personas

1 140 000 Makedonianos slavianos

760 000 Makedonianos Mohamedianos

125 000 Makedonianos ghircomanos

108 000 Makedonianos Izraelitianos

80 000 Makedonianos Kutsovlahos

65 000 Makedonianos Serbomanos

69 000 Makedonianos Ermanis albanezis protes zinganis

Esto es la coenta i la situasion de Macedoina tomo nota Hertzal i le regrasio a Geortche por le boendad ke tuvo de darle [rensiniamietos] i le sueto bien presto de realizarson sus djustas aspiraciones in mezmo tiempo dicho malgrado ke moestro poevlo Izrael es de mas ariva 12/13 millones ma esta esparzido in partes del munto Palestina in este mumento no conta ke una tchica manorita de 120/130 mil abitantes i geortche le incorajo diziendole los atentatos que pensamos azer las grandes potencias se despertaran.

Caro Geortche esta bien seguro ke mostras aspiraciones se realizaran non con las oraciones de Iniorantes Rabenos segun sus Iniorantes penserios i sus falsa propaganda kontra la djustisia solo con grande lavoro i grande fuersa por djustedad a un ke esto aprontado de somportar kon grande foerza i dureza todas las krticas i akuzaciones de parte Rabenos i savios Iniorantes rogo al todo Poderozo de non apocar mis foerzas antes de ver el poevlo djidio in pesar in masa alegres sus Imigracion aunados para tiera santa de moestros avoelos al Nido de moestros Padres.

anda un Dia sera la gloria de Israel a un ke io no terne la ventura de verlo visto non tanto presto se alcansara i mi lavoro duro non poedra dechar mis foerzas rezistir i ansin tomara fin mi vida Coanto a ti mi caro amigo geortche tu bien presto veras la liberta de la autonomia Macedoin visto il poevlo macedoniano intera mente esta atu aiundo i a tu desposicion intera Macedoniana i io triste de mi no tengo ni un diezeno de mi in toda la Palestina i ansin ti sueto todo lo boeno i presto se realizan tus aspiraciones coanto iyo esto contente de ver [motchigoar] moestra Imigrasion i moerir kontente sole de esto te abraso de corason tu amigo Teodor.

i Dospat. Granica grecka – Elason i Tesalia, Katerini. Granice albańskie – Pindos, Karaorman, Jablanica, Szar Płanina, wysokości Czarnej Góry, Doganica, Osogovo, Riła, Bałkan³ i dwa wielkie jeziora – Ochrydzkie i Prespa. Z Serbią mamy granicę w prowincji Rabetin Kol i [mieście Vranje].

Mamy 52 miasta ze stolicą w Salonikach, które liczą około 150 tysięcy mieszkańców, z czego większość to Żydzi, z granicą z Halkidiki i za górami [tchaiazi]. W Macedonii Egejskiej i Wardarskiej mamy 1832 dużych wsi i [140/1000] małych⁴.

„Ogółem w miastach i na wsiach jest 2 347 000 – dwa miliony 347 000 mieszkańców.

1 140 000 Macedończyków Słowian⁴

760 000 Macedończyków muzułmanów

125 000 Macedończyków grekomanów

108 000 Macedończyków Izraelitów

80 000 Macedończyków Kucwołochów

65 000 Macedończyków serbomanów

69 000 Macedończyków braci Albańczyków, [protes] Cyganów.

Oto liczby i sytuacja Macedonii⁵. Zapisał to Herzl, podziękował G’orče za jego dobroć, za [przedstawiony opis] i życzył mu szybkiej realizacji jego sprawiedliwych aspiracji. Jednocześnie powiedział: „Pomimo że nasz lud Izraela liczy 12–13 milionów, jest rozproszony po całym świecie. Obecnie w Palestynie to zaledwie mała grupa 120–130 tysięcy mieszkańców⁵”. G’orče dodał mu otuchy, mówiąc: „W wyniku zamachów, które planujemy przeprowadzić, obudzą się wielkie siły”.

„Drogi G’orče. Z pewnością nasze aspiracje zrealizują się nie dzięki modlitwom Ignorantów Rabinów, ich ignoranckich myśli i ich fałszywej propagandzie przeciw sprawiedliwości, lecz dzięki wielkiej pracy i wielkiemu wysiłkowi w imię sprawiedliwości, chociaż jestem przygotowany na znoszenie z wielkim wysiłkiem i trudem wszystkich krytyk i oskarżeń ze strony Rabinów i mędrców Ignorantów. Proszę Wszechmogącego, aby nie odbierał mi sił, zanim nie zobaczę narodu żydowskiego w lepszej, weselszej kondycji, Emigracji zjednoczonej dla Ziemi Świętej naszych dziadów, Gniazda naszych ojców.

Jeszcze pewnego dnia nadejdzie chwała Izraela, chociaż nie będę miał tego szczęścia, by ją ujrzeć, ponieważ nieprędko będzie osiągnięta. Dlatego nie mogę zaniechać mojej ciężkiej pracy, muszę podtrzymać moje wysiłki i tak oto upłynie moje życie. Co do Ciebie, mój drogi przyjacielu G’orče, szybko zobaczysz wolność autonomii Macedonii, ponieważ całkowicie możesz liczyć na macedoński naród, cała Macedonia jest do Twojej dyspozycji i może Ci dopomóc. A ja, biedny, w całej Palestynie nie mam nawet dziesiątki swoich ludzi. Dlatego życzę Ci wszystkiego dobrego i niech szybko realizują się Twoje aspiracje. Co do mnie, jestem zadowolony widząc naszą Emigrację [lepszą] i tylko dlatego mogę umrzeć zadowolony. Ściskam Cię z całego serca. Twój przyjaciel Teodor”.

*Przekład z języka ladino Aleksandra Twardowska,
przypisy historyczne Jolanta Sujecka*

³ Tutaj autor połączył opisy dwóch granic – Doganica, Osogovo (Osogowska Płanina), Riła oraz Bałkan to masywy górskie na granicy lub terenie Bułgarii, nie zaś – Albanii czy Kosowa. (A.T.).

⁴ Wydaje się, że Petrov/Kamhi stosuje, podobnie jak spisy innych etnografów z tego okresu, przemianą kategoryzującą: „Macedończycy bułgarofile” i „Macedończycy Słowianie”. Naturalnie podawane liczby są przybliżone (J.S.).

⁵ Chodzi tu o grupę mieszkańców żydowskich (A.T.).

Despues del quite Hertzel demando
 a geortche mi puedes dezir Koalas
 son las faersas ke desponas para la
 Liberasion de la Macedonia si respu
 ndeo geortche la Macedonia Konta
 cerca dos millones i medio de poeolo
 1230000 Makedonianos Bulgafiles
 845000 " Mohamedankats
 140000 Makedonianos grecofiles
 125000 " Israellianos
 90000 " Kutro Vlaks
 70000 " Serbofiles
 moestra Kapitala es Salonique con
 sus grandes provenzas Seres Grams
 Kevala Kon sus fronteras la mar
 Tijen alasonia Olimbos altura i
 Katerin con la Fravia frontiera orchi
 lar Zankhi gëomurtchins frontiera
 bulgara fin la altura Pirin i bregalnita
 frontiera albaneza Bilichta el fol
 lag de Prespa lagohrid Profeta Naum
 Kon los Rias Drum Radica monte Dehad
 Kon la Serbera Kabetin Kol i Uranica

Fascimile of the Ladino version of the document *Macedonian Borders*

maestras grandes ciudades Monastir
 Skopje Kumanova Strumica etc.
 i otras 85 ciudades ke contan de
 10/20 mil habitantes, Vos sueto respu
 ndio Hertzel ke been presto Maestro
 libertad sea serkana i vuestro
 dezeio cumplido tenech razon
 de aprovecharnos kon violencia legal
 koanto por mi la Kistion troca moy
 tros Istraelianos contamar cerca
 9 millones de poculo ma somos
 esparzidos en el mundo. Intero unko
 era menester in Palestina de ser
 konseñtrados unas koantas mil lienes
 non kontamos ke 80 mil almas i asen
 devemos de ienar un pleito legal
 non asemeja vrozotros vos sueto
 buena reuchida de matikuear la
 Kaveza del Culevro d' I Kavesas
 ansini moztros ternemos su efeto
 dime geartche in otras atentatos ke kon
 tach azer Solriran intereses de las grandes
 potenssas djustamente respu dio geart
 che pure ketomen in Konseñtracion

Fascimile of the Ladino version of the document *Macedonian Borders*

Despoes del guta Rogo Messel la geortche
 de dezorle la pozzion i grandura dela
 Macedoia. Respundio geortche la Macedo
 in Intira es 66, 715 Kurosempos coadrados
 sus fronteras son la mer Egien i alturas
 monte Olimbos frontiera con la Trece el
 Rio meste frontiera Bulgara las Rodopis
 fin daspat frontiera greca salasonica i
 la terelia compres Caterino fronteras
 albanezas impere Pind Kara orman Ta bla
 ntra compres char Balcan las alturas
 de monte negro Duganitra asogovo i
 Pola Balcan i los 2 grandes lagos vbrada
 i prespa con la Serbia tenemos la
 frontiera Rabeten coluzi beutche vran
 tenemos 52 ciudades con la capital
 la Macedoia Salonica que conta cerca
 150 mil habitantes con la mayoria en
 todas dyidias Izrailitanos con fron
 tieras Halhidiki i detras la muntanea
 fetaiazzi in la Macedoni Egeska i la
 Makedonia Vardarsca tenemos 1832
 Kaza les grandes itchi con de 140/1000

Fascimile of the Ladino version of the document *Macedonian Borders*

total ciudades i lugares conabitantes
 3 347 000 dos millones 347 000 personas
 1. 140 000 Macedonios Slevianos
 760 000 " Mohamedanos
 125 000 " ghercomanos
 108 000 " Izraelitanos
 80 000 " Kutzovlanos
 65 000 " Serbomanos
 69 000 " Ermanes al beneys pootes zingos
 esto es la cuenta i la situasion Macedonia
 Tomo nota Hertsef i le repusio a geortcha
 por lo boendad Ke tuvo de darle rensinamety
 i le sueto bien presto de realizar en sus
 dyestas aspiraciones en mezo tiempo
 dicho malgrado Ke moestro poeulo Izrael
 es de mas ariva de 12/13 millones ma est
 esparzido in 4 partes del munto Palestina
 in este mumento no conta Ke una tecnica ma
 norita de 120/130 mil abitantes i geortcha lo
 facorajo dizcendolo las atentatos que pensamos
 qeex las grandes potencias se despartaron

Fascimile of the Ladino version of the document *Macedonian Borders*

Caro goortche estabien seguro
 ke nuestras aspiraciones se
 Realizaran non kon las orases
 nes de Iniorantes Babenas se
 gun sus Iniorantes penserias
 i sus falsa propaganda contrala
 dyjusticia, solo con grande la uera
 i grande foersa por la dyjustedad
 a un ke esto aprontado de somp
 ortar kon grande foersa i du
 reza todas las Kritikas i akuzas
 siones de parte Babenas i saviol
 Iniorantes rogo al todo Poderoso
 de non apocar mis foersas an
 tes de ver el pueblo dyjido in
 pesar in masa alegres sus
 Inigrasion annos parati ena Santa
 de nuestras avuelos al Nido
 de nuestras Padres

Fascimile of the Ladino version of the document *Macedonian Borders*

Ande un dia sera la gloria de
 Israel a unke io non teme la
 Ventura de verlo visto montanto
 prestose alcanzara i mi lavoro
 duro non podra de charimus fuer
 sas rezister i ansin tomara fin
 mi vida. Coanto ati mi caro amigo
 qeortche tu bien presto veras la
 Libertad de la autonomia in la
 Macedonia visto el pueblo macedoniano
 interes mente esta atu aioudo i a la
 desposicion entera Macedonia
 i io triste de mi non tengo ni un
 diezmo de mi in toda la Palestina
 i ansin te sueto todo Boeno i pre
 to se realizen tus aspiraciones coanto
 yo esto contente de ver mis hijos por
 nuestra Inmigrasion i moerer konten
 te solo de esto, Te abrazo de Corazon tu amigo
 Teodor

Fascimile of the Ladino version of the document *Macedonian Borders*